

Svar på skriftligt spörsmål SSS 179/2026 rd

Svar på skriftligt spörsmål om konsekvenserna av nedskärningarna i anslagen för domstolarna

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 179/2026 rd undertecknat av riksdagsledamot Vesa Kallio m.fl. /cent.:

Hur bedömer regeringen att de planerade anslagsnedskärningarna för domstolarna kommer att påverka handläggningstiderna för rättegångar, genomförandet av rättsskyddet och rättsstatens funktion på nationell nivå,

hur beaktar regeringen nedskärningarnas regionala effekter, särskilt i glesbygdsområden såsom södra Savolax, där tillgången till rättsväsendet redan är sämre,

hur säkerställer regeringen att de planerade besparingsåtgärderna inte äventyrar den i grundlagen garanterade rätten att få sin sak prövad utan ogrundat dröjsmål,

har regeringen bedömt de långsiktiga kostnadseffekterna av anslagsnedskärningar, till exempel ur perspektivet av att rättsprocesser drar ut på tiden, att investeringar försenas, att genomförandet av straffansvaret försämras samt ur perspektivet för eventuella brott mot människorättsplikter, och

vilka konkreta åtgärder avser regeringen vidta för att säkerställa förutsättningarna för ett oberoende, effektivt och regionalt jämlikt domstolsväsende under de kommande åren?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Ett välfungerande och effektivt domstolsväsende är en förutsättning för genomförandet av rättsskyddet samt för rättssäkerheten, som krävs både i näringslivet och i organiseringen av människors inbördes relationer. Upprätthållandet av den allmänna ordningen och säkerheten samt utredning av tvister genom jämlika förfaranden utifrån i förväg fastställda allmänna regler kräver ett välfungerande rättssystem. Ett oberoende domstolsväsende ska säkerställa att alla i samhället kan lita på att deras rättigheter tillgodoses och att de grundläggande rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses vid handläggningen och avgörandet av ärenden.

För närvarande arbetar totalt cirka 10 300 personer inom justitieministeriets förvaltningsområde. Under innevarande valperiod har resurser på bland annat 75 miljoner euro fastställts för rättsvården i form av en permanent ökning av anslaget baserat på redogörelsen för rättsvården. Hela personalen inom justitieministeriets förvaltningsområde består för närvarande av över 700 fler personer än 2021. Sedan 2021 har antalet årsverken inom domstolsväsendet ökat med cirka 240 årsverken till nuvarande nästan 3 700 årsverken. I nuläget finns det fler domare och åklagare än någonsin förut.

På grund av situationen för den offentliga ekonomin bör besparingar även riktas mot omkostnaderna inom justitieministeriets förvaltningsområde. På grund av rättsvårdens samhälleliga betydelse har man dock säkerställt domstolarnas verksamhetsförmåga genom att låta omkostnadsbesparingarna vara lägre än den allmänna linjen. Trots besparingsåtgärderna är det av största vikt att rättsvårdens verksamhetsförutsättningar tryggas även framöver. Polisen har tilldelats mer finansiering och effektiviserar utredningen av ärenden som anhopats i förundersökningen. Till följd av Polisens effektivare verksamhet i och med tilläggsfinansieringen ökar mängden ärenden i hela kedjan för handläggning av brottmål: för åklagare, domstolar, rättshjälpen och Brottsåpföljdsmyndigheten. Anslagssituationen för domstolarna och åklagarna kommer att ses över i kommande budgetprocesser.

Den svåra situationen när det gäller statsfinanserna utmanar även rättsvården till reformering. I första hand förbereder man sig inför en lägre omkostnadsnivå inom de statliga funktionerna genom prioritering och avveckling av mindre viktiga uppgifter, samt bland annat genom att utnyttja digitaliseringens möjligheter för att öka produktiviteten. Enligt de riktlinjer som regeringen tog fram vid ramförhandlingarna den 22 april 2026 bör besparingarna inte drabba personalen inom de tjänster som är viktiga för medborgarna inom försvars-, säkerhets- och rättsvårdssektorn, utan ska inom dessa sektorer i stället riktas mot resurserna för förvaltnings- och stödtjänster samt övriga utgifter. Med beaktande av domstolarnas uppgifter bör funktionerna göras ännu effektivare och smidigare för att uppnå besparingar och säkerställa tillgången till rättsskydd.

Under denna regeringsperiod har rättsvårdsprocesserna effektiviserats och produktiviteten förbättrats, och detta arbete kommer att fortsätta. Regeringen har både beviljat ökade anslag och genomfört lagändringar för att trygga rättsvården och göra straffprocessen smidigare. Åtgärderna för att göra arbetet smidigare har inkluderat bland annat möjliggörande av utökad användning av distansförbindelser i domstolarna, utvidgning av åtalsuppgörelse och bötesförfarande samt ökad användning av skriftliga förfaranden och elektroniska verksamhetsmetoder. Effekterna av dessa åtgärder på verksamheten och ekonomin syns delvis med viss fördröjning.

Domstolsverket, som faller inom justitieministeriets förvaltningsområde, har som uppgift att säkerställa domstolarnas verksamhetsförutsättningar och utveckla, planera och stödja verksamheten. Domstolsverket är ett självständigt ämbetsverk. Det beslutar om fördelningen av anslag till domstolarna i enlighet med den godkända budgeten. Verket ansvarar även för underhållet och utvecklingen av domstolarnas informationssystem. Till dess lagstadgade uppgifter hör även att följa upp resultaten för domstolarnas verksamhet och att utarbeta utredningar och utvärderingar om denna. Dessutom ska verket främja, stödja och samordna utvecklingsprojekt som rör domstolarna och deras verksamhet. Det är viktigt att de ovan nämnda åtgärderna samt andra åtgärder som hör till verkets lagstadgade uppgifter lyckas, så att den i grundlagen tryggade rätten att få sin sak prövad utan ogrundat dröjsmål inte kränks.

Det finns skillnader i domstolarnas genomsnittliga handläggningstider, vilket utgör en utmaning när det gäller den regionala jämlikheten för tillgången till rättslig prövning. En omfattande och transparent utredning av orsakerna till skillnaderna, i första hand genomförd av domstolsväsendet självt, bidrar till att identifiera domstolarnas bästa praxis samt till att på ett planmässigt och långsiktigt sätt rikta åtgärder för att förenkla och effektivisera verksamheten utan lagändringar. Vid rättskipning är domstolarna och domarna oberoende.

Justitieministeriet följer upp utvecklingen av handläggningstiderna och tillgången till rättsskydd samt strävar efter att förbättra utvärderingen av olika utvecklingsåtgärders effektivitet genom samarbete och resultatstyrning med hela sin förvaltningssektor. Nya utvecklingsförslag för en eventuell fortsatt beredning utarbetas för närvarande bland annat i arbetsgruppen Rättsstatens garantier och utvecklandet av rättsväsendet, vars mandatperiod löper ut i slutet av 2027. Dessutom bereder justitieministeriet statsrådets redogörelse om rättsvården, som kommer att lämnas till riksdagen under 2026. Redogörelsen ger en övergripande lägesbild av rättsvården och dess behov av finansiering och utveckling inför politiskt beslutsfattande.

Helsingfors 28.5.2026

Justitieminister Leena Meri